

העלון יוצא לאור

לעילוי נשמת

טוביה בן מניה

נלב"ע כ"ח אב תשפ"ה

ולעילוי נשמת

אברהם בן אביבה חביבה ע"ה

נלב"ע כ"ז מרחשון תשפ"ו

☆

ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת ויצא

מה ה' שואל מעמך כי אם: ליראה!

אכן יש ה' במקום הזה

א. בפרשת השבוע התורה מספרת לנו על יעקב אבינו שהולך לחרן ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וישכב במקום ההוא. ויחלום, והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו (פרק כ"ח, יא-יב), ומבואר בחז"ל שיעקב רואה בחלומו את כל העולמות העליונים עולם העשיה, בריאה, יצירה, אצילות, וכך גם את כל הנבואות העתידיות ואת כל התכלית של עם ישראל לדורותיו (עי' רמב"ן) והקב"ה מבטיחו את ההבטחות הגדולות ביותר: והנה אנוכי עמך, ושמרתיך בכל אשר תלך, והיה זרעך כעפר הארץ וכו', ולפי מושגינו, הרי כשנתעורר יעקב משנתו - היה צריך לצאת ברקידה ולשמוח שמחה גדולה.

אך בפסוק כתוב "ויקץ יעקב משנתו ויאמר: אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי", וברש"י פירש שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה, [כי יש איסור מורא מקדש שלומדים מהפסוק "ומקדשי תיראו"] במקום לשמוח, יעקב פוחד שמא נכשל בחטא שישן במקום המקודש, אומר הגר"ש שבדרון זצ"ל: (לב שלום - ויצא) יעקב מוכן לוותר על כל ההבטחות, ההוה והעתיד, העיקר לא לעבור על סרך חטא!

השכים יעקב בפחד גדול

ב. ומוסיף הגר"ש שבדרון: לאדם מן הצד היה נראה שזה חשש שוא ("נעריו - עצבים") הרי אתה רואה יעקב שסדרי בראשית משתנים, השמש שוקעת קודם זמנה, **ולהדיא** אמרו בפרקי דר"א פל"ה (והובא ברמב"ן כאן) שאמר לו הקב"ה: יעקב! הלחם בצקלונך. והבאר לפניך, לאכול ולשתות, **ולשכב** במקום הזה, ולכא' מה צריך עוד? כ"ש לאחר הנבואות וההבטחות שגילוהו ובשרוהו בחלומו כנ"ל, בודאי אנו היינו מבינים שאין מה לחשוש כלל, ואילו יעקב אבינו - מסיימים חז"ל (בפרקי דר"א הנ"ל) "השכים יעקב בבוקר **בפחד** גדול ואמר, אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי - שאילו ידעתי לא ישנתי, כמו רגע מוותר על ידיעת כל הדברים הללו, אינו מתמלא בשמחה, רק פוחד פחד גדול מי יודע... נדנודקל של איסור!

על מה רעד הרב מבריסק זי"ע

ג. ומוסיף לספר מעשה שהיה עם האדמו"ר רבי אברהם מסלונים זצ"ל שאמר פעם לגבאי שלו **חושבים** היום

שארין אצל הליטאים יראת שמים בא ואראך אדם שהוא ירא שמים אמיתי, קם האדמו"ר והלך יחד עם הגבאי לביתו של הרב מבריסק, בני הבית אמרו להם שהוא הלך לבדוק כשרותה של מקוה שנבנה זה עתה.

האדמו"ר לא המתין, אלא הלך למקום המקוה לפגוש את הרב מבריסק, כשבאו ראו איך שהרב עומד ונר בידו ובודק את כל הפינות ולבסוף מכריז **כשר**, **כשר!** הגבאי של האדמו"ר היה מומחה בענייני מקואות, ומרחוק הצליח להבחין שיש איזה סדק במקום מסוים, והפנה את תשומת לבו של הרב מבריסק על הדבר, הרב הלך מיד ובדק את הענין ומשראה שצדק המעורר בדבריו, **התחיל לרעוד כולו ידיו ורגליו דא לדא נקשן**, עד שאמר האדמו"ר למלווהו בא נלך איני יכול לראות את המחזה הנורא.

את המעשה הזה סיפר אותו גבאי בעצמו שמכאן נוכח לראות מהי יראת שמים שהרי אף אחד לא טבל במקוה ולא אירע שום מכשול ואעפ"כ הרב מבריסק רעד כולו שמא היה גורם מכשול לאחרים.

וסיים אותו גבאי, שלאחר תקופה ארוכה נזדמן לביתו של הרב מבריסק ומכיון שהרב לא זיהה אותו, אמר לו: אני הוא שנוכחתי עם האדמו"ר מסלונים בעת שהרב הכשיר מקוה פלונית, ומשנזכר הרב החל שוב כל גופו לרעוד שנזכר שאמר כשר על דבר שהיה בו שאלה זה יראת שמים וזה יראת חטא!

הוא העיקר החשוב בעיניו

ד. ובסוגיא דיראת שמים במס' שבת (דף ל"א). אמר ריש לקיש מאי דכתיב: והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמה ודעת אמונת - זה סדר זרעים, עיתך - זה סדר מועד, חוסן - זה סדר נשים, ישועות - זה סדר נזיקין, חכמה - קדשים, דעת - טהרות, ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו, אין, אי לא - לא, ופירש"י: היא עיקר החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון עכ"ל.

ביאור הדברים: שאדם יכול ללמוד כל התורה כולה, אבל אם אין לו 'יראת שמים' אין לו את העיקר, כמש"כ רש"י **הוא העיקר** החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון...

ומצינו אצל אבי האומה - אברהם אבינו - שאחרי עשרה נסיונות אומר לו הקב"ה: עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה, כי זה השבח הגדול ביותר, וכמו שכתב כן רבינו יונה באבות (פ"ה - ג') "להודיענו כי יראת שמים גדול מכל מצות שבתורה".

מרן הרב ש"ך: כל הגדולים שהכרתי יראתם היתה קודמת לחכמתם!

ה. וכל רבותינו נשתבחו בגודל יראתם שקדמה לחכמתם, וכפי שכותב מרן הרב ש"ך זי"ע (שמושה של תורה עמ' ר"כ) וכל הגדולים שהכרתי עלתה צדקותם על גאונותם ויראתם קדמה לחכמתם ובמכתב ל"ז (מו"מ ח"א) כותב מרן זצ"ל בהדרכה לתלמיד: אבל העיקר שתהיה שקוע בלימוד, וביחד עם הלימוד תעלה גם ביראת שמים, כי אם אין יראה אין חכמה, ומוסיף מרן ז"ל: **"ומימי לא ראיתי מי שאין בו יראת שמים שיודע ללמוד!"**. "וכל אלו שנדמה להם שהם יודעים ללמוד אף שאין יראת שמים בוער אצלם יודע שכל תורתם הוא מן השפה ולחוץ ולא באלה חפץ ה' ואין תורתם אמת כי אין להם סיעתא דשמיא..." ע"כ דבריו.

מרן החזו"א: למה בדורנו לא צומח רעק"א?

ו. וסיפר הגר"ר ברוך גרינימן: שמרן החזו"א התבטא ואמר: אתם חושבים שבדורנו אין בעלי כשרונות שיכולים לצאת רבי עקיבא איגר? אז תשאלו למה אין

אנחנו רואים כאלו, התשובה: תנו לי את היראת שמים של הרבי עקיבא איגר ואני אתן לכם רעק"א...

והוי בורה מן העבירה

ז. סיפר הג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל (ניחוחה של תורה) על בעל "המקדש דוד" (בישיבת אהל תורה בבראנוביץ, כיהן הגר"ד רפפורט זצ"ל (בעל המקדש דוד) כמשנה לראש הישיבה רבי אלחנן וסרמן הי"ד) וגדולה היתה יראת חטאו וההתרחקות מן העבירה כמטחוי קשת שפעם אחת בעודו יושב בחצרו נכנסה לפתע אשה, וכאשר ראה זאת נחרד לנפשו, וקפץ מיד דרך החדר אל הרחוב!

והוסיף הגרמ"ש שפירא כי על אף שלא היה שום חשש יחוד כלל מ"מ כזו היא חרדת גדולי ישראל מכל צילה של עבירה...

יראת שמים של מרן הגר"נ פרצוביץ זצ"ל

ח. סיפרו אנשי שנחאי שבאותה תקופה נתעוררה שאלה על הלחם וכולם אכלו אורז, אך ר' נחום לא אכל את האורז ונשאר רעב כפשוטו עד שהושחרו שיניו וריח רעבון הלך מפיו (ניחוחה של תורה).

מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל: כתובת קעקע...

ט. בזמן שהותו של רבי שמואל זצ"ל בארה"ב בעת מחלתו היה עליו לעבור "הקרנות" במשך כמה שבועות, אך בכדי להפיק מהם את התועלת היו מוכרחים לדייק ולהקפיד בכל פעם בגוף באותה נקודה ממש, ולשם כך היו חייבים לעשות קעקוע עם סימון באותו מקום אך ר' שמואל נזדעק: הלא זו כתובת קעקע! וסירב באופן מוחלט, למרות שהיה בזה משום פיקוח נפש, לאור התעקשותו, העלו רעיון בדיעבד שיציירו בלורד עמיד על המקום, אבל בתנאי שלא יתרחץ כלל באותם שבועות, למי שהכיר את רבי שמואל וידע עד כמה היה איסטיניס מבין שהיה בזה גם מסירות נפש גדולה (ראש הישיבה עמוד 558).

זהירותו של מרן הרב שך במאכלים

י. ומסופר על מרן הגרא"מ ש"ך זי"ע, בתקופה שהעינים שלו כבר הפסיקו לראות והוא היה רואה "נקודות שחורות" הפסיק לאכול "אורז", וכשהיה חתנו שליט"א תמה מה יש לחשוש הרי בדקו את האורז טוב כפול שמונה. היה אומר לו מרן ז"ל: "קוק ואס זיי איך דא" - תראה מה אני רואה כאן... ולא עזר כלום, והוא לא נגע באורז באותה תקופה.

לא תעשון כן לה' אלוהיכם

יא. בימים ההם כשעדיין לא היה העולם מודע לסכנת העישון והיה מרן ז"ל מעשן, ופעם אחת נפל ניצוץ מהסיגריה על ספסל הישיבה, הוא מיד קם ממקומו ורץ לבדוק מה קרה לספסל, וכששאלוהו לפרש בהלתו השיב: הרי כתוב "לא תעשון כן לה' אלוהיכם"...

קיים זה מה שכתוב בזה

יב. פעם במוצאי יום הכיפורים ראוהו יושב ולומד סוגיא באבן העזר שלא כסדר לימודו ולא ידעו הסיבה עד שסיפר, שהנה ביום כיפור בתפילת "כל נדרי" נתנו לי ספר תורה להחזיק, ואז חשבתי בדעתי האם קיים זה מה שכתוב בזה... ואז נזכרתי שפעם הגיע אלי שאלה בהלכה ולא רציתי להכריע ושלחתי את זה לאחד מגדולי ההוראה שהכריע להקל אך אני לא הסכמתי עם הפסק וליבי נוקפני, וכאשר החזקתי את הספר תורה חשבתי בליבי הרי אתה כרגע ביום הקדוש... אתה שלחת ובגללך הקלו... האם אתה רגוע,

אתה שליו... ונתמלאתי פחד ורעדה וקיבלתי על עצמי שמיד במוצאי יום הכיפורים אני יעשה "דוך טאן" את הסוגי' הזאת... (מדברי הג"ר ברוך גרינמן שליט"א).

צם עד חצות היום בגלל חשש חילול שבת

יג. וכך סיפר מקורבו הגר"ד צימרמן שליט"א - היה זה באחד בימות השנה ביום ראשון בשבוע כאשר הבחנתי שמרן ז"ל אינו אוכל ואינו שותה בארוחת הבוקר. בתחילה ניסיתי לשאול אותו לפרש הדבר אבל הוא התחמק לאחר הפצרות רבות אמר: יש לי חשש שנגרם לי חילול שבת בתלישת הצפורן שהיתה מדולדלת ועל ידי שנתפסה אצבעי בדבר מה - נתלשה, לכן אע"פ שעל פי כוחותי איני יכול להתענות תענית גמורה, החלטתי לכל הפחות לצום עד חצות היום... (ספר "שובו אלי" עמוד ל"ז).

תפילה על יראת שמים

יד. והנה אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה השם אלוהיך שואל "מעמך" כי אם ליראה, היינו שהיראה תלויה בבחירת האדם, ואינה בידי שמים.

ויש להבין אם כן מהו שמבקשים הרבה תפילות על יראה, כגון באהבה רבה "ויחד לבבנו לאהבה ויראה את שמך", וכן בקדושה דסדרא "וישם בלבנו אהבתו ויראתו", ובתהלים יש הרבה פסוקים על יראה, כגון "ויחד לבבי ליראה שמך" (פו, יא), וכן פרק קי"ט יש בו הרבה בקשות על יראה, ומדוע מבקשים על זה, הרי היראה אינה בידי שמים.

וביארנו בזה (הובא ב'דרכי החיזוק' למרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זי"ע) שהכוונה בזה לדרגה של יראת הרוממות, שהרי יש יראת העונש ויראת הרוממות, והרמב"ם כתב בהלכות תשובה (י, א) שיראת העונש היא מדרגה נמוכה מאד השייכת לנשים ועמי הארץ, אבל מי שהוא בעל מדרגה צריך שתהיה לו גם יראת הרוממות, כך כתב הרמב"ם בזמנו, ואמנם כבר אמר רבי ישראל סלנטר שבזמנינו גם יראת העונש היא דרגה גבוהה מאד, והלוואי שתהיה לנו יראת העונש.

ועוד יש לפרש שהתפילה היא לסלק המפריעים ליראת שמים, כי יש יצר הרע חזק מאד שמבטל את היראה לגמרי, וכמו שאמרו בגמרא (נדרים לב, ב) דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר הטוב, היצר הרע בא על האדם בפיתויים חזקים כל כך, ששוכח מכל האמונה, ואינו זוכר כלל את היראה, כיון שיש לו נגיעה, ונמשך אחר פיתויי היצר, לכן צריכים תפילה על יראת שמים, שלא יהיו לנו פיתויים כאלה המשכיחים את היראה.

ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך...

עם תחילת התורה
ניתן להשיג ג' חלקי הספר
'יערב נא שיחי'
על פרשיות השבוע
מועדים וירח האיתנים

להשיג אצל המחבר

טל' 050-4129203